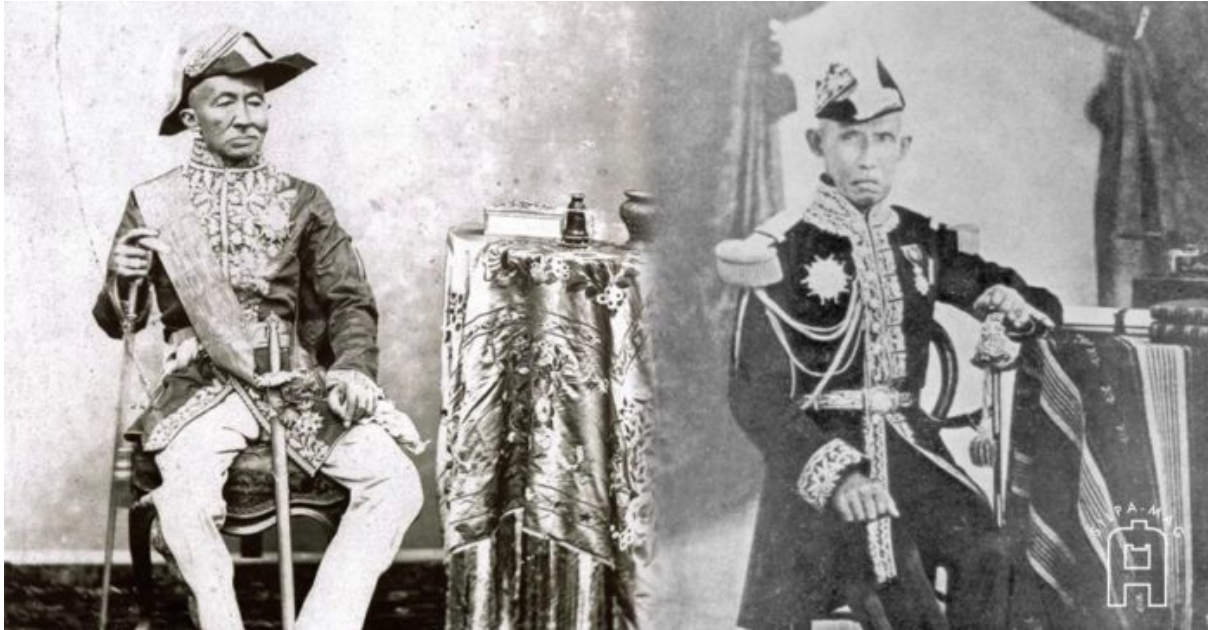

รัชกาลที่ 4 ทรงอนุญาตให้ฝรั่งซื้อที่ดิน “เพราะว่าคนนอกมักใจใหญ่ใจโตซื้อแพงๆ”

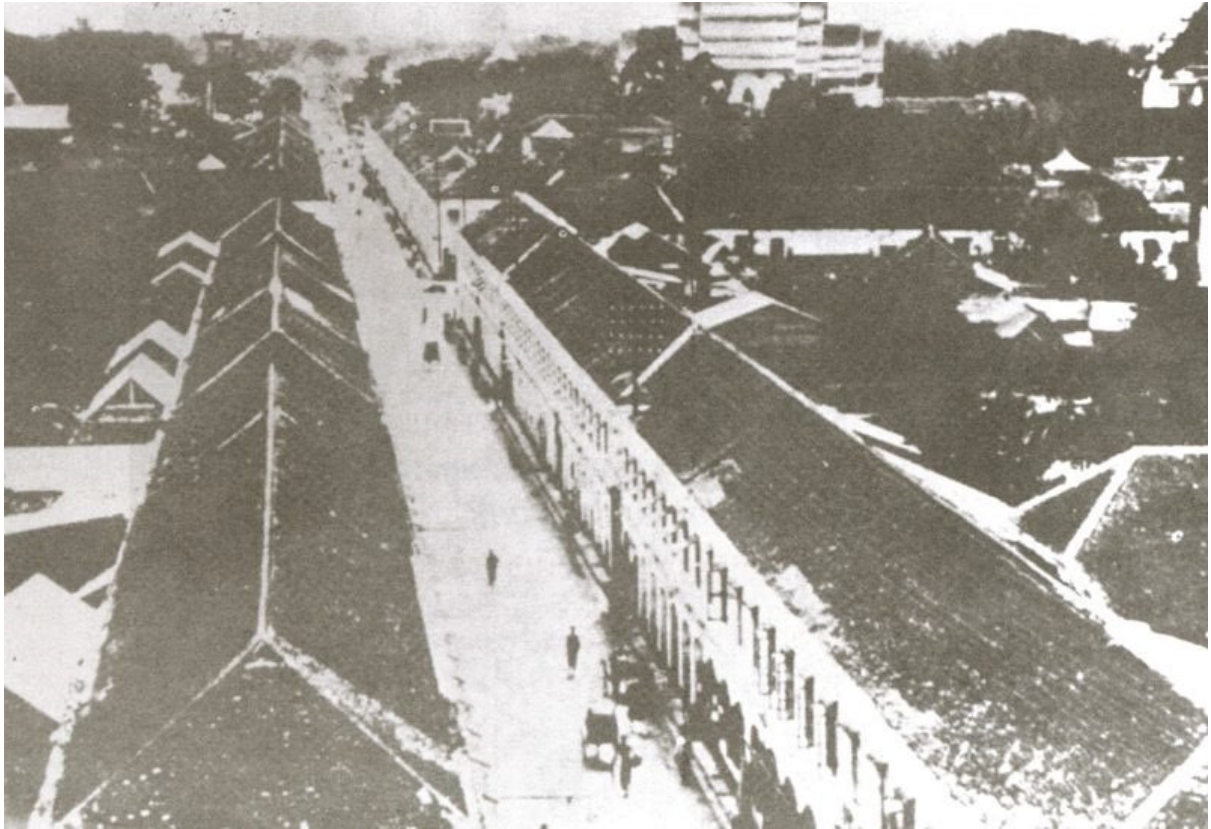
(ซ้าย) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, (ขวา) พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

หลังจากสยามทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2398 ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวตะวันตก เดินทางเข้ามาในสยามมากขึ้น ทั้งด้วยเหตุผลเรื่องการค้าขาย การเผยแผ่ศาสนา เมื่อเข้ามาแล้วก็ต้องมีที่พักอาศัย นานเข้าก็ต้องการตั้งรกราก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ฝรั่งซื้อที่ดินหรือเช่าที่ดินได้

ฝรั่งซื้อที่ดิน สมัยรัชกาลที่ 4

เรื่องนี้ปรากฏใน ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาค 3 “ประกาศว่าด้วยเขตที่ซึ่งฝรั่งจะเช่าฤซื้อได้” โดยรัชกาลที่ 4 ทรงมีพระบรมราชโองการให้ประกาศแก่ราษฎรชาวบางกอก และราษฎรที่อยู่ในแขวงหัวเมืองชั้นในใกล้ๆ เช่น ปากลัด ปากน้ำ ท่าจีน นครไชยศรี ตลาดขวัญ สามโคก อยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี นครนายก แปรดริ้ว พรินบุรี (เพชรบุรี) ฯลฯ ทั้งที่เป็นคนไทยลาว เขมร มอญ พม่า จีน ญวน แขก ฝรั่งเดิมทั้งปวงให้รู้โดยทั่วกันว่า

พระองค์และพระปิ่นเกล้า ทรงมีพระราชดำริเห็นพ้องกับความคิดของเสนาบดี ในการทำนุบำรุงบ้านเมืองและราษฎรให้มีทางทำกินและค้าขายให้เจริญรุ่งเรืองมากขึ้น

สภาพบ้านเมืองในกรุงเทพฯ เมื่อร้อยกว่าปีก่อน ในภาพคือถนนบำรุงเมือง ตัดตรงจากพระบรมมหาราชวังไปทางทิศตะวันออกถึงวัดสุทัศนเทพวราราม ทับบนแนวถนนเดิมจากประตูผี “ครั้งนี้คนชาติที่มีผิวขาวที่เรียกว่าฝรั่งนอก เข้ามาทำสัญญาว่าจะขอเข้ามาซื้อที่อยู่ ตั้งท่ามาหากินในพระราชอาณาจักรนี้ คล้ายกันกับจีนและชาวประเทศอื่นซึ่งเข้ามาอยู่แต่ก่อน จึงทรงพระกรุณาโปรดฯ ยอมให้พวกฝรั่งนอกซื้อที่เช่าที่ในเขตร์แขวงที่ไม่ใกล้ไม่ไกลนักแต่กรุงเทพมหานคร คือในภายในพระนคร และห่างกำแพงพระนครออกไปเพียงสองร้อยเส้นเข้ามาโดยรอบ”

ในพื้นที่พระนครและที่ห่างกำแพงพระนครออกไปไม่เกิน 200 เส้น (1 เส้นเท่ากับ 40 เมตร ดังนั้น 200 เส้นจึงเท่ากับ 8,000 เมตร หรือ 8 กิโลเมตร) ห้ามราษฎรขายที่ดินให้คนนอกประเทศ หรืออีกนัยก็คือฝรั่งที่เข้ามาอยู่ไม่ถึง 10 ปี แต่สามารถปล่อยเช่าที่ดินได้

หากเจ้าของที่ต้องการปล่อยเช่า ให้ทำหนังสือสัญญาต่อหน้ารั้วแขวงอำเภอและเจ้าพนักงานให้รู้เห็นเป็นพยาน อย่าขายด้วยวาจาว่าจะให้เช่า แล้วเอาเงินล่วงหน้ามากกว่ากำหนดเช่าตามเดือนหรือตามปี

“ถ้าร้อนรนจะใคร่ได้เงินมาก จะขายที่กับคนนอกที่เดียวด้วยอยากจะได้เงินเร็วๆ ก็ให้กราบเรียน ท่านเสนาบดีก่อน เมื่อท่านเสนาบดียอมให้ขายจึงขายได้”

สภาพทิวทัศน์บางกอกสมัยรัชกาลที่ 4

ส่วนพื้นที่ที่ห่างกำแพงพระนครออกไปมากกว่า 200 เส้น (ห่างจากกำแพงพระนครออกไปมากกว่า 8 กิโลเมตร) ซึ่งยังถือว่าเป็นไม่ไกลนัก สามารถขายเรือแจวไปได้ภายใน 24 ชั่วโมง เจ้าของที่จะขายที่ดินที่ตั้งบ้านเรือน หรือขายที่สวนที่นาให้ฝรั่งก็ได้

“ เจ้าของที่จะขายที่บ้านทั้งैयाเรือนและที่สวนที่นาให้ขาดกับคนนอกที่เรียกว่าฝรั่งก็ได้ ไม่ห้ามไม่มีโทษโปรด ๆ อนุญาตแล้ว เพราะว่าคนนอกมักใจใหญ่ใจโตซื้อแพงๆ

ผู้ที่ขายได้เงินมากๆ เงินทองจะได้ตกอยู่ในบ้านในเมือง ถ้ายังหวังที่อยู่จะให้คนนอกเช่าที่สวนที่นาที่โรงที่เรือนอย่างไรก็ได้ ราษฎรเจ้าของที่จะได้ๆ ค่าเช่าดีกว่านั่งอยู่เปล่าๆ และเมื่อเจ้าของมีกำลังทำเองให้มีผลมากกว่าค่าเช่าไม่ได้มัน แต่ว่าห้ามไม่ให้ปล่อยเบียดบังเอาที่และเรือนและสวนและนาของผู้อื่น ที่ไม่เป็นสิทธิแก่ตัวไปขายกับคนนอกประเทศ ให้เป็นความยุ่งยักกันขึ้น”

หากเจ้าของที่ดินต้องการขายหรือต้องการให้ฝรั่งเช่า ให้บอกกล่าวกับรั้วแขวงอำเภอ เจ้าพนักงานและผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการให้รู้เห็นเป็นพยาน ให้ทำหนังสือซื้อขายและสัญญาเช่าที่ให้ชัดเจน เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาความยุ่งยักเกิดขึ้นในภายหลัง

แม่เปิดทางให้ฝรั่งซื้อที่ดินได้ แต่บางพื้นที่ “เปนที่เปลี่ยวที่ไกล” ทรงห้ามขายขาด ทำได้มากที่สุดคือ
ปล่อยเช่า กำหนดบริเวณดังนี้

ทิศเหนือ กำหนดถึงปากน้ำบางพุทราที่ร่วมกับแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อไปจนถึงกำแพงเมืองลพบุรี
และตรงไปถึงท่าพระงามแม่น้ำสระบุรี ทิศตะวันออก ตั้งแต่ท่าพระงามถึงบางกนกปลายคลองขุด
ที่ออกแม่น้ำบางปะกง ตรงไปถึงปากน้ำบางปะกง ต่อไปจนเกาะศรีมหาราช

ทิศใต้ ตั้งแต่เกาะศรีมหาราช ไปจนถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี และ ทิศตะวันตก ตั้งแต่อ่าวทะเล
เมืองเพชรบุรี ไปถึงปากน้ำเมืองสมุทรสงคราม เลี้ยวไปตามลำแม่น้ำจนถึงกำแพงเมืองราชบุรี ต่อไป
จนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่สุพรรณบุรีไปถึงปากน้ำบางพุทราประจบที่เก่า

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ฉบับนี้ สามารถสะท้อนสภาพสังคมสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ทั้งในแง่
ความหลากหลายของเชื้อชาติที่อยู่ในสยามมาแต่ก่อน และการเปิดกว้างรับชาวตะวันตก ที่เข้ามา
ในยุคที่สังคมสยามเปิดการค้าเสรี

อ้างอิง :

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาค 3. “ประกาศว่าด้วยเขตที่ซึ่งฝรั่งจะเช่าฤซื้อได้”.

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 16 สิงหาคม 2567

ผู้เขียน สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์

เผยแพร่ วันศุกร์ที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2567

https://www.silpa-mag.com/history/article_137432